

10/12

NEGRERNAS VÄG till politisk likställighet

Här följer professor HERBERT TINGSTENS andra artikel i serien om amerikanska rasproblem; den första var införd i Dagens Nyheter den 7 december.

SÄRBEHANDLINGEN av minoritetsgrupper i USA sker i huvudsak på två vägar, den privata och den statliga. Utanför lagens ram och stundom i strid mot lagen genomför organisationer och enskilda segregation och diskriminering: medlemmar i vederbörande grupper får inte inställning annat än i lägre befattningar och ofta på sämre villkor än andra, de får hyra eller köpa hus inte inom vissa områden, de får inte eller blott i ringa omfattning tillåta till vissa undervisningsanstalter, de avstänges i stor utsträckning från hotell, restauranger och andra offentliga lokaler. Beträffande omfattningen av denna privata särbe-

handling finns icke fullständiga och detaljerade uppgifter. Säkert är att den främst är av betydelse i Norden, där några statliga bestämmelser mot minoriteterna knappast finns, och att den i mildare eller strängare form riktar sig mot en rad skilda grupper, såsom judar, italienare, katoliker och — framför allt — negrer och mongoler.

Den statliga särbehandlingen innebär att myndigheterna enligt lagar och praxis avskiljer vissa grupper från andra och samtidigt försätter dem i ett sämre läge. Främst tillämpas denna form mot grupper som anses tillhöra en annan ras, negrer, indianer, mongoler, mexikaner (Texas). Ojämförligt viktigast är att negrerna i ungefär en fjärdedel av unionen hålles avskilda från de vita genom segregation, i stor omfattning är berövade medborgerliga rättigheter och i skilda hänseenden (uppfostran, hälsovård) är sämre behandlade än andra. Den privata särbehandlingen kompletterar den statliga, varför negrernas läge i Södern blir än mera prekärt än lagstiftningen antyder. Då negerproblemet är det amerikanska minoritetsproblemet framför andra, skall jag huvudsakligen stanna vid detta.

Tendensen till förbättring har under de senaste åren varit stor och påtaglig. Den sammanhänger med kriget, som gjort det nödvändigt att insätta alla folkgrupper i det nationella försvaret — vare sig för strid eller produktion — och som därför ökat behovet av och kravet på likställighet. Den har främjats av en upplysnings- och propagandakampanj som saknar motstycke i USA:s tidigare historia. Här skall blott några väsentliga resultat antecknas. Dessa resultat har nåtts genom domstolarnas utslag, unionella, statliga och lokala lagar och insatser av enskilda personer och organisationer.

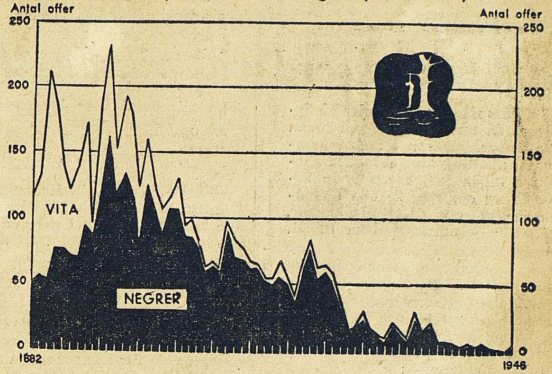
Efter inbördeskriget genomförde de segrande republikanerna en författningsändring som avsåg att ge negrerna rösträtt (den femtonde författningsändringen). Delstaterna, som i princip har att reglera rösträtten, fick inte, hette det, beröva någon rösträtt "på grund av ras, färg eller tidigare till-

ledare av exceptionell slagkraft kan framträda — dessa och andra händelser framstår som "tillfälligheter", omöjliga att med säkerhet förutse, och sådana tillfälligheter är inte ovanliga.

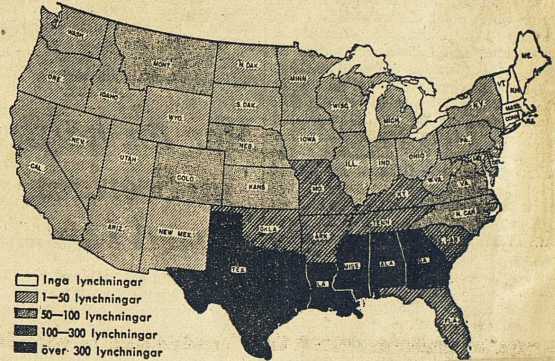
Herbert Tingsten

(Föregående artiklar i denna serie var införda i Dagens Nyheter den 23 och 25 november.)

Lynchningar, vita och negrer (1882—1946).



Lynchningar i de olika staterna



stånd av slaveri". Till en tid tillämpades därefter i sydstaterna ett system med allmän rösträtt — varvid dock "rebellerna" i stor utsträckning uteslöts. Detta system ledde till att i en rad stater under perioder av skiftande längd makten utövades av republikaner och negrer i förening, i strid mot den vita majoriteten. Om arten av detta välde tvistar fortfarande historikerna; många betecknar det som ett styre av korrumperade quislingar, andra förklarar det ha varit ett nödvändigt övergångsskede, ett fåtal ser i "rekonstruktionsperioden" ansatser till en värdefull social omvandling. Allt nog: under detta välde sammansvetsades majoriteten av Söderns vita under det demokratiska partiets ledning till en fast enhet, med strävanden att återställa och befästa de vitas styre som enda centrala programpunkt. I början av 1870-talet segrade denna rörelse; nordstatsgrupperna, vilkas närvaro behövdes för republikanernas och negrernas maktställning, drogs bort från de ockuperade områdena, det republikanska partiet avstod från att genom unionslagar trygga negrernas ställning, och de färgade berövades sin rösträtt dels genom hot och våld av enskilda organisationer (Ku Klux Klan), dels genom delstatliga författningsbestämmelser i strid med de unionella reglernas syfte. Den "trogna Södern" blev demokraternas högborg, det republikanska partiet inom detta område smälte bort, segregationen och negrernas utestängande från rösträtt blev kärnan i sydstaternas politik.

En av de tidigare metoderna att utesluta negrer från valrätt var bestämmelser enligt vilka endast personer med någon bildning fick rätt att rösta; de vita undantogs genom en specialregel som gav rösträtt åt dem vilkas förfäder vid slaveriets avskaffande haft rösträtt eller varit bosatta i annat land. Detta beryktade stadgande tillämpades i åtskilliga sydstaterna under årtionden. Men 1915 förklarade unionens högsta domstol att stadgandet — genom särföreskriften för vita — innebar en kränkning av förbunds-författningen, och därmed fick denna metod att hindra negrerna endast ringa värde.

En ny metod kom i bruk i samband med en av de viktigaste delstatsreformerna i USA: senaste historia. Av staten organiserade och kontrollerade val (primärval) infördes för några årtionden sedan allmänt vid nominering av kandidater inom partierna. I flertalet vallagar av denna art i Södern stadgades att

endast vita fick delta i nomineringsvalen. Då demokraterna helt dominerar och det enda valet av betydelse därför blir nomineringsvalet inom detta parti, blev resultatet att negrerna uteslöts från all effektiv valrätt. År 1927 annullerade emellertid högsta domstolen staten Texas vallag på grund av att den uteslöt negrer. Man övergick då till en ny taktik: partierna fick själva enligt vallagen bestämma om negrer skulle få delta vid nomineringen eller ej; negrerna uteslöts alltså genom partibeslut. Efter en rad rättegångar med skiftande utslag gjorde högsta domstolen slut på hela denna trafik genom ett berömt utslag av år 1944. Statliga lagar får icke ge möjlighet till uteslutande av negrer vid nomineringsval, det är kärnpunkten i domslutet.

En annan inskränkning av rösträtten har i åtskilliga stater stadgats genom bestämmelser att en viss mindre summa skall presteras i "röstskatt" (poll tax) vid registreringen för val (i USA krävs genomgående att de röstberättigade månaderna före ett val anmäler sig för införande i röstlängd, sannolikt en huvudsak till det låga valdeltagandet). Denna föreskrift drabbar både vita och svarta, men huvudsakligen de svarta, som är fattiga, ovana vid politisk aktivitet och ofta föremål för ovilja och trakasserier om de söker registrering. Även på denna punkt framträder en tendens till ändring. Flera stater har avskaffat röstskatten (senast Tennessee och Georgia), och i andra stater kräver en växande minoritet dess borttagande. Förslag om en unionslag mot röstskatt har gått igenom i representanthuset och fallit i senaten endast på grund av sydstatssenatorernas obstruktion. I några stater tjänar ett krav på förmåga att efter läsning kunna redogöra för bestäm-

melser i statsförfattningen till begränsning av negernas rösträtt. Förbundsdomstolarna har också i detta fall ingripit flera gånger under senare år till likställighetens försvar. Förbundsdomstolarnas hållning och en småningom skeende förändring av opinionen i sydstaterna har i allt större omfattning gjort den allmänna rösträtten till en realitet. I en rad "gränstater" utanför den djupa Södern, såsom Virginia och Kentucky, har betydande negergrupper sedan åtskilliga år fått rösta. Efter 1944 års utslag i primärvalsfrågan kunde negrerna, såsom "The negro handbook" fastslår, rösta "för första gången sedan rekonstruktionsperioden i ett antal sydstaterna". Vid nomineringsval eller andra val röstade i Georgia omkring 100.000 negrer, vilket ledde till att reaktionären Talmadge stannade i minoritet, i Florida 30.000; även från Texas, och Arkansas rapporterades ett betydande färgat valdeltagande. Detta innebar inte total likställighet; siffrorna visar att särskilt på landsbygden och i mindre städer negrerna i regel icke vågade gå till val. Men en ny väsentlig framgång hade vunnits; på många håll tydde den på en förändrad inställning från de vitas sida, på en benägenhet att rikta

propaganda även till negrerna och söka vinna deras röster.

Några stater — i stort sett de där negerbefolkningen är relativt stors — står hittills nästan helt utanför denna utveckling. I Syd-Carolina avskaffades före 1946 års val alla föreskrifter om nomineringsval, varefter det demokratiska partiet uteslöt negrer från dessa val; denna kringgående rörelse har i år förklarats förfättningsstridig av en unionell domstol. I Alabama infördes en författningsbestämmelse enligt vilken förmåga att redogöra för författningen blev villkor för rösträtt; i Mississippi skärptes tillämpningen av en redan existerande bestämmelse av denna art.

Uppenbart är att negrerans politiska ställning är svår och paradoxal, även i de stater där de numera får rösta. För att utöva något inflytande måste de rösta inom det parti som håller på segregationen och de vitas värde — det visar bäst det underliga i situationen. Och sannolikt är att ett försök att bilda ett särskilt negerparti, respektive att organisera negrer under republikansk ledning, skulle leda till en reaktion. Många reformvänner, inte minst negrer, ser likväl i det allt allmännare erkännandet av den politiska likställighetens princip ett utomordentligt framsteg. Om man blott vänjer sig vid att negrerna röstar, blir det snart, säger man, nödvändigt att ta hänsyn till deras åsikter och intressen, och småningom kommer de färgade, liksom i Norden, att betraktas som medborgare likaväl som andra.

Likställigheten inför lagen, främst inför strafflagen, är ett annat huvudproblem. Att negrer i Södern även i detta hänseende behandlats och fortfarande i stor utsträckning behandlas som en pariakast är ostridigt. I många områden förekommer aldrig att en neger insättes i en jury; negrer straffas på svagare vittnesmål och med hårdare straff än de vita, medan av vita begångna brott mot negrer ofta blir obehövade. Lynchningen har blivit symbolen för denna brist på elementär rättssäkerhet — det ohyggligaste draget i Söderns historia. Visserligen har antalet lynchningar stadigt gått tillbaka; under det senaste årtiondet har de varit fem till sex om året, mot omkring hundra för några decennier sedan. Men lynchningen — och de många fall av misshandel som inte leder till mord — kommer dock miljoner amerikaner att leva i oro och fruktan. "De vitas arrogans var ofattbar", heter det i en officiell rapport från ett område där en lynchning ostraffat ägt rum, "och negrerens skräck var nästan ofattbar."

En förbättring som inträtt beror gäckerligen till stor del på höjd kultur och förbättrad statlig lagtillämpning. De unionella domstolarna har dock även här gjort viktiga insatser, viktiga främst därför att de snabbt och effektivt påverkar de statliga myndigheternas handlande. Domar av år 1945 och 1947 fastslår att en unionslag från år 1870, som länge ansetts vara nära nog betydelselös, kan begagnas för åtal och bestraffning av statliga tjänstemän som genom pliktförsummelse medverkar till en lynchning. Härigenom har i realiteten den vanligaste formen av lynchmord indirekt förts under unionens domvärjo. Förslag om en särskild unionslag rörande lynchning — avsedd att drabba statliga myndighetspersoner mera kännbart

och generellt — har däremot gång efter annan fallit på ett antal sydstats senatorers obstruktion.

Förbundsdomstolarnas centrala roll vid förbättringen av negrernas rättsställning under senare år har redan genom det föregående antytts. En färgad forskare, som nyligen diskuterat "negern inför högsta domstolen" (Nelson i Phylon, Atlantauniversitetets tidskrift), har ansett sig kunna påstå att en avgörande förändring i denna domstols hållning framträtt. Under skedet 1883—1919 berörde 28 utslag negerfrågor; av dem innebar 22 nederlag för negrerna. Under tiden 1920—1946 var motsvarande antal utslag 27, av vilka 25 gav negrerna rätt. Denna skillnad, som i icke ringa utsträckning sammanhänger med att en ny tolkning av vissa författnings- och lagbestämmelser godtagits, kan antas bero på flera företeelser: utveckling av den allmänna opinionen, högsta domstolens liberalisering under Franklin Roosevelts styre, det energiska arbete på detta område som bedrivits av den år 1939 upprättade avdelningen för medborgerska rättigheter inom justitiedepartementet.

Märkligast är likväl utvecklingen i fråga om en bestämmelse som hittills icke berörts, den efter inbördeskriget antagna fjortonde författningsändringen. Denna avsåg ursprungligen att säkra negrernas likställighet, den blev sedermera genom högsta domstolens praxis betydelselös i detta hänseende, men av stor vikt för upprätthållande av avtalsfrihet och laissez-faire, den har nu efter åttio år kommit att fylla sin avsedda funktion och därmed blivit ett värn för den legala jämlikheten.

Herbert Tingsten

D·N

11/12 1947

Amerikalån och rysskredit

Sveriges dagsaktuella behov av att låna pengar sammanhänger endast i ringa mån med det ryska kreditavtalet. Leveranserna enligt detta avtal har knappast börjat och har alltså inte ännu kunnat förstöra vår ställning. De inköp och de investeringar som behövs för avtalets fullgörande har visserligen försämrat vårt läge, men är icke bland de väsentliga orsakerna till dagens kris. Att det ryska avtalet var ett fruktansvärt misstag — ett faktum som nu knappast på allvar förnekas — beror på de ödesdigra verkningar det successivt, vid totalt genomförande, kan väntas få.

Andra sammanhang finns emellertid mellan tanken på lån i USA och konsekvenserna av det ryska avtalet. Att den svenska regeringen icke, såsom varit naturligt, för länge sedan anhållit om ett dylikt lån måste ses mot bakgrunden av dess kreditpolitik för ett år sedan. Då talades om nödvändigheten att leverera väldiga varumängder på långfristig kredit till Ryssland, därför att den kommande depressionen i USA skulle göra detta land odugligt som importör. Det är ingen behaglig utgångspunkt för en anhållan om lån ett år senare. Inför den svenska opinionen kan en sådan anhållan tolkas som ett särskilt slående bevis på regeringens oskicklighet. Att ena året lova att låna till Ryssland och andra året nödgas att låna av USA inskärper även hos den mest skumögde bristen på förutseende och förmåga.

Denna regeringens tvekan är förståelig även med hänsyn till opinionen inom de amerikanska kretsar det gäller. Ryssavtalet har av

många skäl försämrat våra kreditmöjligheter där. Ofta misstänkes att avtalet är en frukt av ryskt hot — det ligger nära till hands att anse huvudlösa handlingar framtvungna. Ett politiskt ställningstagande i östlig riktning har därför kunnat intolkas i avtalet. Härtill kommer att avtalet väntas medföra ett försvagande för lång tid av Sveriges ekonomi. Även enligt en välvillig tydning blir rysskrediten alltså från amerikanska likaväl som från svenska synpunkter ett tecken på regeringens svaghet.

Dessa skäl att inte begära eller att inte ge ett lån borde dock inte få bli avgörande. Vad den svenska regeringens hållning beträffar kan ett ytterligare uppskov med begäran om lån blott tyda på att man sätter sin egen prestige före landets behov. Och denna taktik är hopplös: att Sverige borde söka få ett lån för att förbättra eller rättare sagt inte starkt försämrade sina importmöjligheter håller på att bli uppenbart för alla. Sedan Marshallplanen, vare sig i stympat eller relativt fullständigt skick, antagits av den amerikanska kongressen kan utsikterna att få lån väntas sjunka — både staten och affärsmännen i USA blir efter en sådan prestation mindre villiga till speciella låneavtal.

Den amerikanska opinionen bör först och främst kunna övertygas om att den svenska ekonomin, trots dagens stora svårigheter, är solid och att en placering av pengar hos oss är relativt riskfri. Den bör också kunna övertygas om att det ryska avtalet — trots sin ekonomiska absurditet — inte var ett tvångsavtal, att den svenska regeringen slöt detta avtal mindre av dålig moral än av dåligt omdöme, mindre av fruktan än av felaktiga föreställningar om den framtida ekonomiska utvecklingen.

Detta resonemang, liksom varje någorlunda optimistiskt bedömande av läget, måste naturligtvis utgå från att statsministerns deklaration om det ryska avtalet den 30 oktober verkligen tillämpas. Enligt detta uttalande är det icke nödvändigt att pretera den miljardkredit som Sverige ställt i utsikt åt Ryssland; kreditens utnyttjande får bli beroende av "den svenska industrins konkurrens- och prestationsförmåga". I fjol sades det visserligen att företagen var moraliskt skyldiga att leverera varor för den miljard avtalet nämnde, men detta yttrande kan icke väntas bli repeterat i framtiden, icke heller påståendet att den svenska industrin med den största lätthet skulle bära de ryska leveranserna. Ur statsministerns ord måste man utläsa ett löfte om att de hänsynslösa påtryckningar som regeringen för ett och ett halvt år sedan använde för att få industrin att skriva på förbindelser till Ryssland icke längre anses vara god taktik och politik.

Regeringen står vid den punkt då nära nog varje förnuftig handling innebär ett erkännande av det tidigare vanstyret. Men detta får icke